Reference Kaynakça Albuz, A., & Özçelik, B. K. (2026). Türk Müziğinde Solfej ve Deşifre Çalışmalarına Yönelik Piyano Destekli Çok Sesli Bir Öğretim Modelinin Uygulanabilirliğine Dair Uzman Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 11, 01-17.

Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi
E-ISSN: 2564-629X
Cilt/Volume 11

Original Research Article/Orijinal Araştırma Makalesi

Türk Müziğinde Solfej ve Deşifre Çalışmalarına Yönelik Piyano Destekli Çok Sesli Bir Öğretim Modelinin Uygulanabilirliğine Dair Uzman Görüşlerinin İncelenmesi

Aytekin ALBUZ[1] & Bedri Kadirhan ÖZÇELİK[2]

Özet

Bu çalışma, Türk müziğinde solfej ve deşifre çalışmalarına yönelik piyano destekli çok sesli bir öğretim modeli oluşturulması ve uygulanabilirliği konusunda alan uzmanlarından alınan görüşleri incelemek ve elde edilen bulguları betimsel olarak ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Tarama modeli kullanılarak hazırlanan çalışmanın katılımcıları, Müziksel İşitme Okuma ve Yazma alanında uzman 16 öğretim elemanından oluşmuştur. Çalışmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan bir anket formu aracılığıyla toplanmış, frekans ve yüzde değeri kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, piyano destekli çok sesli öğretim modelinin Türk müziği eğitimi bağlamında pedagojik açıdan uygulanabilir, etkili ve çok boyutlu kazanımlar sağlayan bir yaklaşım olduğunu ortaya koymaktadır. Piyanonun armonik yapıları açık biçimde sunabilmesi, dikey ve yatay işitme becerilerini desteklemesi, makamsal algıyı güçlendirmesi ve ritmik doğruluk ile tempo bilincini geliştirmesi, bu çalgıyı işitme eğitimi süreçlerinde güçlü bir araç haline getirmektedir. Öğrenci tutumlarının da bu uygulamalara yönelik olumlu olması, söz konusu yaklaşımın duyuşsal boyutta da desteklendiğini göstermektedir. Bu doğrultuda piyano, sınırlı mikrotonal uyumuna rağmen, Türk müziği eğitiminde hem kuramsal hem uygulamalı süreçleri destekleyen, bütüncül öğrenmeyi teşvik eden etkili bir pedagojik araç olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, Türk müziği, Müzikal deşifre, Solfej.

An Examination of Expert Opinions on the Feasibility of a Piano-Supported Polyphonic Teaching Model for Solfège and Sight-Reading in Turkish Music

Abstract

This study was designed to examine the opinions of field experts regarding the development and feasibility of a piano-supported polyphonic teaching model for solfège and sight-reading in Turkish music, and to present the findings descriptively. The study, conducted using a survey model, included 16 faculty members specializing in musical aural training, reading, and writing. The data for the study were collected via a questionnaire prepared by the researcher and analyzed using frequency and percentage values. The findings reveal that the piano-supported polyphonic teaching model is a pedagogically feasible, effective and multidimensional approach within the context of Turkish music education. The piano's ability to clearly present harmonic structures, support vertical and horizontal aural skills, strengthen modal perception, and develop rhythmic accuracy and tempo awareness makes this instrument a powerful tool in aural training processes. The fact that students' attitudes toward these applications are positive indicates that this approach is also supported on an affective level. In this regard, despite its limited microtonal range, the piano can be evaluated as an effective pedagogical tool in Turkish music education that supports both theoretical and practical processes and promotes holistic learning.

Keywords: Music education, Turkish music, Music sight-reading, Musical solfege.

Article Info Makale Bilgisi	***Received / Geliş Tarihi***	***Reviewed / Kabul Tarihi***	***Published / Yayın Tarihi***
	15.04.2026	08.07.2026	09.07.2026

[1] Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, aytekina@gazi.edu.tr
[2] Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, bkadirozcelik@gmail.com

1. Giriş

Müzik eğitimi içerisinde müzikal okuma (solfej), müzikal yazma (dikte) ve deşifre alanları öğrencilerin müzikal işitme ve algılama, müzikal hafıza ve duyarlık, müzikal dikkat ve tasarım vb. yeteneklerinin geliştirilmesine katkıda bulunan en temel alanlardır (Özçelik, 2010, s. 1). Müzikal işitme ve buna bağlı algılama yeteneği, bireyin müzikal ortamda bulunmasına ve müzik eğitimi almasına paralel olarak müzikal işitme ve algılama sürecine dönüşmektedir. Ancak, bu dönüşüm hemen gerçekleşmemekte, bireyin aldığı müzik eğitiminin niteliği, süresi, kişisel yeteneği ve bu yeteneği geliştirme çabaları bu dönüşümün süresini ve düzeyini belirlemektedir (Özçelik, Kazkayası, Çivitçi, 1998, s.67).

Müzik eğitiminin temel bileşenlerinden biri olan solfej ve deşifre çalışmaları, aynı zamanda öğrencilerin müziksel okuryazarlık, işitsel algı ve müziksel düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir işleve sahiptir. Solfej eğitiminin müzik eğitimi içindeki işlevine dikkat çeken Kendüzler, solfejin müziksel yetkinliğin temeli olduğunu vurgulayarak, "solfejin öğrencilere müzikal okuryazarlık, işitsel algı, müziksel okuma ve yorumlama becerilerini sistematik bir şekilde kazandırarak profesyonel müzik eğitiminin temelini oluşturduğunu" belirtmektedir (2025, s. 494). Bu çalışmalar, özellikle Batı müziği temelli eğitim programlarında çok seslilik ilkesi doğrultusunda yapılandırılmakta; piyano gibi çok sesli çalgılar öğretim sürecinde destekleyici bir araç olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Türk müziği eğitimi bağlamında solfej ve deşifre çalışmalarının çoğunlukla tek sesli bir anlayışla yürütüldüğü, çok sesli işitme ve okuma becerilerinin ise sınırlı düzeyde ele alındığı görülmektedir. Oysa Türk müziğinin makamsal yapısı, perde sistemi ve usûl temelli ritmik örgüsü, bu alandaki öğretim süreçlerinin kendine özgü pedagojik yaklaşımlarla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu duruma dikkat çeken Türk müziği solfej eğitimine yönelik kaynaklarda, "Türk mûsikîsinin temel iki unsuru olan makam ve usûlün, solfej ve işitme çalışmalarının merkezinde yer alması gerektiği" ifade edilmekte; Türk müziğinin ancak kendi iç dinamikleri doğrultusunda öğretilebileceği vurgulanmaktadır (Turcademy, 2023, s. 5).

Makamsal solfej çalışmalarının eğitim sürecine katkısına yönelik olarak Akarsu'ya göre, Türk müziği solfej eğitiminde kullanılan materyallerin makam dizileri, motifler ve usûllerle desteklenmesi gerektiğini belirterek, "Türk musikisi ses eğitimi alanında solfej çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla makamsal parçalar ve usûle uygun motifler tasarlanmıştır" (2018, s. 12). Bu yaklaşım, Türk müziği solfej öğretiminin yalnızca seslendirme değil, aynı zamanda işitsel ve analitik bir süreç olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Batı müziği temelli müzik eğitimi programlarında piyano, çok sesli yapısı ve geniş ses alanı sayesinde solfej ve işitme eğitiminde etkin bir pedagojik araç olarak kullanılmaktadır. Türk müziği bağlamında piyano destekli yaklaşımların sınırlı olmakla birlikte giderek önem kazandığı görülmektedir. Bu doğrultuda yapılan bir çalışmada, makamsal solfej eğitimine yönelik piyano eşlik modelleri geliştirilmiş ve uygulama sürecine ilişkin uzman görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırmada, "farklı eşlik modellerinin hazırlanarak uygulamadaki görünümünün uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirildiği" belirtilmektedir (Yürek, 2025, s. 575).

Alan yazındaki bu çalışmalar, Türk müziği solfej ve deşifre eğitiminde tek sesli yaklaşımların ötesine geçilerek, piyano destekli ve çok sesli öğretim modellerinin geliştirilmesine duyulan gereksinimi açıkça ortaya koymaktadır. Albuz'a göre, "Türk müziğinin polifonik yapısına uygun çok sesli etüt ve eserlere ihtiyaç olduğu ve özellikle yatay çok seslilikteki müzikal bütünlüğün belirginleşmesine yardımcı olacak bilgilerin verildiği bir çalışma modelinin oluşturulması önemli gerekliliktir" (Albuz, 2017, s.179). Son yıllarda Türk müziğinin çok seslendirilmesi, armonik olanaklarının araştırılması ve eğitim ortamlarına uyarlanmasına yönelik çalışmalar artmakla birlikte, bu birikimin solfej ve deşifre öğretimine sistematik bir model çerçevesinde yansıtıldığı çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, Türk müziğinde solfej ve deşifre çalışmalarına yönelik piyano destekli çok sesli bir öğretim modelinin geliştirilmesi ve bu modelin alan uzmanları tarafından değerlendirilmesi, hem pedagojik hem de bilimsel açıdan önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

Eğitim bilimleri ve müzik eğitimi alanlarında geliştirilen öğretim modellerinin geçerlik ve uygulanabilirliğinin belirlenmesinde uzman görüşleri önemli bir veri kaynağı olarak kabul edilmektedir. Uzmanlardan alınan görüşler, geliştirilen modelin kuramsal temelleri, içerik uygunluğu, pedagojik işlevselliği ve alan yazınla uyumu hakkında derinlemesine değerlendirme yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda uzman görüşlerinin sistematik biçimde incelenmesi, hem modelin güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerinin ortaya konulmasına hem de alan yazına katkı sağlayacak bilimsel bulguların elde edilmesine imkân tanımaktadır.

1.1. Problem Durumu

Türk müziği eğitiminde solfej ve deşifre çalışmalarının çoğunlukla tek sesli bir anlayışla yürütüldüğü, çok sesli işitme ve okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik sistematik öğretim modellerinin ise sınırlı olduğu görülmektedir. Batı müziği temelli müzik eğitimi programlarında piyano, solfej ve işitme eğitiminde etkili bir pedagojik araç olarak kullanılmasına karşın, Türk müziğinin makam ve usûl yapısına uygun piyano destekli çok sesli solfej ve deşifre öğretim modellerinin yeterince geliştirilmediği ve bu modellerin uygulanabilirliğine ilişkin uzman görüşlerine dayalı değerlendirme çalışmalarının sınırlı kaldığı söylenebilir. Bu bağlamda araştırmanın genel problem cümlesi; "Türk müziğinde solfej ve deşifre öğretim süreçlerinde piyano destekli çok sesli bir öğretim modelinin uygulanabilirliğine ilişkin uzman görüşleri nelerdir?" biçiminde oluşturulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türk müziğinde solfej ve deşifre öğretim süreçlerine yönelik olarak geliştirilen piyano destekli çok sesli bir öğretim modelinin uygulanabilirliğini, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda incelemektir. Bu kapsamda çalışma; söz konusu modelin pedagojik uygunluğunu, öğretim sürecine sağlayabileceği katkıları, mevcut uygulamalara göre üstünlük ve sınırlılıklarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca modelin, öğrencilerin işitsel algı, çok sesli duyum geliştirme ve müzikal çözümleme becerilerine olası etkilerine ilişkin değerlendirmeler de araştırma kapsamına dâhil edilmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türk müziği eğitimi, geleneksel olarak tek sesli (monofonik) yapı üzerine temellenmiş olup, solfej ve deşifre öğretimi de büyük ölçüde bu doğrultuda yürütülmektedir. Ancak günümüz müzik eğitimi yaklaşımlarında çok seslilik, işitsel farkındalık ve analitik dinleme becerilerinin geliştirilmesi önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, piyano gibi çok sesli bir çalgının öğretim sürecine entegrasyonu, Türk müziği eğitimi açısından yenilikçi bir yaklaşım sunmaktadır.

Bu araştırma; Türk müziği eğitiminde çok sesli işitme becerilerinin geliştirilmesine yönelik alternatif bir model önermesi, solfej ve deşifre öğretiminde pedagojik çeşitliliği artırması, alan yazında sınırlı sayıda ele alınan "Türk müziğinde çok sesli öğretim yaklaşımları" konusuna katkı sağlaması, uygulayıcılar ve program geliştiriciler için somut öneriler sunması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca çalışma, geleneksel müzik öğretimi ile çağdaş müzik eğitimi yaklaşımları arasında bir köprü kurma potansiyeline sahiptir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma aşağıdaki sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüştür:

Araştırma, yalnızca Türk müziğinde solfej ve deşifre eğitimine yönelik geliştirilmiş piyano destekli çoksesli öğretim modeli ile sınırlıdır; farklı öğretim modelleri kapsam dışındadır.

Elde edilen veriler, belirli sayıda alan uzmanının görüşleri ile sınırlıdır; dolayısıyla sonuçlar tüm evrene genellenemez.

Uzman görüşleri, katılımcıların bireysel deneyim, bilgi birikimi ve pedagojik yaklaşımlarına bağlı olarak öznel nitelik taşımaktadır.

Araştırmada modelin doğrudan uygulama sonuçları değil, uygulanabilirliğine ilişkin değerlendirmeler ele alınmıştır.

Çalışma, belirli bir zaman diliminde ve mevcut koşullar altında gerçekleştirilmiş olup, zaman ve bağlam değişkenleri sonuçları etkileyebilir.

2. Kuramsal Çerçeve

Müzik eğitimi alan yazınında solfej ve işitme eğitimi, öğrencilerin *işitsel algı, ritmik duyum, nota okuma ve müziksel düşünme* becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan önemli bir öğrenim alanı olarak tanımlanır. "Solfej çalışmaları, öğrencinin hem işitme yeteneğini geliştirmeyi hem de notayı doğru okuyarak müziksel yapıyı kavramasını amaçlar" (Say, 2005, s.1027). Bu süreç, öğrencinin yalnızca notaları söylemesini değil, aynı zamanda müziği kavramsal olarak içselleştirmesini sağlamayı hedefler. "Müziksel işitme-okuma-yazma eğitimi, öğrencilerin müziksel yapıyı anlayabilmeleri için gerekli temel becerileri kapsayan bütüncül bir eğitim alanıdır" (Yöre, 2011, s.4).

Özçelik'e göre, "herhangi bir müzik yazısını süre, ses yükseklikleri, ritimleri vb. öğelerle birlikte seslendirmeye *müzikal okuma (solfej)* denir. Bu müzik yazısı ilk defa karşılaşılan bir eser ise bunu seslendirmeye ise *müzikal deşifre* denir. Deşifre dizek üzerine yazılmış notalar ve bir takım müzikal işaretlerden oluşmuş bir müzik eserini canlı hale getirmekte ve ona ruh vermekte ilk adımdır (2010, s. 6).

Erçakır'a göre ise, "Müziksel okuma (solfej), ezgisel nitelikteki okuma parçalarını ölçü, ses süresi ve ses yüksekliklerine uygun biçimde seslendirme sürecidir. Tonalite ve makam tanıma gibi beceriler, öğrencilerin solfej ve dikte çalışmalarındaki müziksel yapıyı kavramalarına yardımcı olur ve müzikal gelişimlerine katkı sağlar" (2007, s. 30). Bu ifade, solfej çalışmalarının yalnızca seslendirme değil, tonaliteyi tanıma, yapıyı çözümleme ve müziksel düşünme gibi bilişsel süreçleri de içerdiğini, göstermektedir.

Müziksel işitme okuma ve yazma dersinde tek sesli solfej çalışmalarının yanı sıra çok sesli solfej çalışmaları da yapılmakta ve bu çalışmalar öğrencilerin işitsel ve müziksel becerilerini geliştirmektedir (Gürpınar, 2014, s. 3). Alan yazında ulaşılabilen bu ve benzeri makaleler solfej eğitiminde *çok sesli uygulamaların pedagojik bir gereklilik olarak görüldüğünü* göstermektedir.

Türk müziğinde çok seslilik, Batı müziğindeki fonksiyonel armoni anlayışından farklı bir zeminde ele alınmaktadır. Paralel sesler, pedal perdeler ve modal eşlik anlayışı, Türk müziğinin karakterini bozmadan çok sesli algının geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda Tura, Türk müziğinde çok seslilik tartışmalarına ilişkin olarak şu ifadeyi kullanmaktadır: "Türk musikisinde çok seslilik, Batı armonisinin birebir uygulanması değil; makamın doğasına uygun eşlik ve ses birlikteliklerinin oluşturulmasıdır" (Tura, 2006, s. 112). Bu yaklaşım, piyano destekli çoksesli solfej ve deşifre çalışmalarının, Türk müziğinin estetik ve kuramsal yapısıyla çelişmeden uygulanabileceğini göstermektedir. Öğrencilerin hem makamsal işitme hem de çok sesli duyum becerilerini eş zamanlı geliştirmeye yönelik öğretim modelleri, bu kuramsal zeminde anlam kazanmaktadır.

Türk müziğinin temel yapı taşı olan makam, yalnızca bir dizi ya da sesler bütünü değil; seyir, güçlü, karar ve karakteristik melodik davranışları kapsayan çok boyutlu bir müziksel sistemdir. Bu bağlamda makam öğretimi, salt teorik bilgi aktarımının ötesinde, işitsel ve uygulamalı bir eğitim sürecini zorunlu kılmaktadır. Özkan, makam kavramının bu çok boyutlu yapısını şu şekilde tanımlamaktadır: "Makam, belirli bir dizi içinde seyreden, kendine özgü güçlü, karar ve asma karar perdeleri bulunan, melodik gelişimi kurallarla belirlenmiş bir bütündür" (2013, s.39).Bu tanım, Türk müziği solfej çalışmalarında makam dizilerinin yalnızca teknik olarak değil, seyir bilinci ile ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Solfej eğitiminde öğrencinin makamı işitsel olarak tanıması ve içselleştirmesi, makamın karakteristik ses ilişkilerini kavramasıyla mümkün olmaktadır.

Türk müziğinde ritmik yapı, Batı müziğindeki ölçü anlayışından farklı olarak usûl sistemi üzerine kuruludur. Usûl, belirli vurgu düzenleri ve zaman döngüleriyle müziğin akışını belirleyen

temel bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle deşifre çalışmalarında usûl bilgisinin eksikliği, ritmik doğruluğun sağlanmasını güçleştirmektedir. Tura, usûlün Türk müziğindeki işlevini şu sözlerle ifade etmektedir**:** "Usûl, yalnızca zamanın bölünmesi değil, melodinin hareketini yönlendiren, müziğe karakter kazandıran bir örgüdür" (2006, s. 57).

Bu yaklaşım, Türk müziği deşifre çalışmalarında ritmik okumanın, mekanik bir zaman takibinden ziyade melodi–ritim ilişkisi içinde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Piyano destekli uygulamalar, usûl vurgularının netleştirilmesi ve ritmik sürekliliğin sağlanması açısından pedagojik bir avantaj sunmaktadır.

Türk müziğinin ayırt edici özelliklerinden biri, mikrotonal perde sistemi üzerine kurulmuş olmasıdır. Batı müziğinin tampere sistemine dayalı sabit perdeli çalgıları, Türk müziği'ndeki koma temelli perde ayrımlarını birebir karşılayamamaktadır. Bu durum, piyano gibi tampere çalgıların Türk Müziği eğitiminde kullanımı konusunda tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu konuya ilişkin olarak Arel, Türk müziği ses sistemini şu şekilde açıklamaktadır: **"**Türk musikisinde sesler, Batı musikisindeki yarım ses anlayışıyla değil, koma esasına dayanan daha ince aralıklarla düzenlenmiştir" (1991, s. 23).

Bununla birlikte, alan yazında piyanonun Türk müziği eğitiminde tamamen dışlanması gerektiği yönünde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Aksine, tampere sisteme yakın makamlar açısından piyanonun pedagojik destek aracı olarak kullanılabileceği kabul edilmektedir. Özellikle referans sesi verme, seyir yönünü belirginleştirme ve çok sesli duyumu geliştirme açısından piyano, kontrollü ve bilinçli kullanım koşuluyla işlevsel olabilmektedir. Piyano, çok sesli yapısı ve geniş ses aralığı nedeniyle işitme eğitimi ve solfej çalışmaları için pedagojik bir araç olarak kullanılmaktadır. Özellikle sabitleştirilmiş perde yapısı, öğrenciye iç işitmede güvenlik sağlar ve ritmik–melodik algı süreçlerini destekler.

Çok sesli solfej çalışmalarını pedagojik hale getirme eğilimi içinde, piyano desteğinin kullanılması öğrencilere yalnızca melodi değil aynı zamanda aralıklar ve ritim ilişkisi gibi daha karmaşık müziksel öğeleri algılamada katkı sağlayabilir. Bu yaklaşım, solfej eğitimini *okuma–işitme–yorumlama* süreçleriyle entegre eden pedagojik modellerin geliştirilmesini sağlar.

Özetle, solfej eğitimi, yalnızca tek sesli nota okuma becerisini geliştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı değildir; aynı zamanda çok sesli işitme, dikte ve benzeri uygulamalar yoluyla öğrencilerin müziksel yapıyı kavrama ve işitsel farkındalıklarını geliştiren kapsamlı bir öğrenme sürecidir. Bu bağlamda çok sesli solfej repertuarının eğitsel kazanımlar açısından geleneksel tek sesli solfejden farklı avantajlar sunması, *çoksesli modeller* geliştirme gerekliliğini pedagojik temelde desteklemektedir.

3. Yöntem

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yaklaşımı çerçevesinde betimsel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Tarama modeli, mevcut bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan ve belirli bir konuya ilişkin görüş, tutum ve değerlendirmeleri ortaya koymaya yönelik araştırma desenlerinden biridir (Karasar, 1995).

Bu çalışmada, Türk müziğinde solfej ve deşifre çalışmalarına yönelik geliştirilen piyano destekli çok sesli öğretim modelinin uygulanabilirliği, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda incelenmiş ve elde edilen bulgular betimsel olarak ortaya konulmuştur.

3.2. *Çalışma Grubu*

Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin farklı üniversitelerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapan ve Müziksel İşitme Okuma ve Yazma (MİOY) alanında uzman 16 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların: MİOY alanında ders yürütüyor olmaları,

Türk müziği ve çok sesli müzik eğitimi konusunda deneyim sahibi olmaları ölçüt olarak dikkate alınmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Kurum	Unvan	Hizmet (yıl)	Ders Alanları (Özet)
K1	Hakkâri Üni.	Dr. Öğr. Üyesi	2,5	Çalgı (Viyola, Piyano), Solfej-Dikte, Armoni
K2	Amasya Üni.	Doç. Dr.	10	Piyano, Koro
K3	OMÜ	Prof.	7	TSM Teori-Uygulama
K4	MTÜ	Dr. Öğr. Üyesi	4	Piyano, Koro, Müzik Tarihi
K5	Akdeniz Üni.	Öğr. Gör. Dr.	15	Viyola
K6	YYÜ	Dr. Öğr. Üyesi	6	Koro, Keman
K7	MTÜ	Dr.	14	Piyano, MİOY
K8	OMÜ	Prof. Dr.	5	THM Teori-Uygulama
K9	Akdeniz Üni.	Prof. Dr.	28	THM, Ney-Kaval
K10	Akdeniz Üni.	Öğr. Gör.	3	MİOY
K11	Gazi Üniversitesi	Prof.	43	Batı Müziği Teori, Armoni
K12	Gazi Üniversitesi	Prof. Dr.	2	Keman, Piyano
K13	Gazi Üniversitesi	Doç. Dr.	13	Piyano, Oda Müziği
K14	Gazi Üniversitesi	Prof. Dr.	20	Armoni, Piyano
K15	Gazi Üniversitesi	Prof.	40	Türk Müziği, Besteleme
K16	Gazi Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi	40	Müzik Teorisi

Tablo 1'e göre; çalışma grubunu oluşturan katılımcıların kurumsal dağılımı incelendiğinde, örneklemin önemli bir bölümünün Gazi Üniversitesi bünyesinde görev yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte Akdeniz Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Hakkâri Üniversitesi ve Amasya Üniversitesi gibi farklı kurumların da temsili söz konusudur. Bu durum, örneklemin tamamen tek bir kurumla sınırlı olmadığını, ancak belirli bir kurumda yoğunlaşma eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların akademik unvanları değerlendirildiğinde, grubun büyük ölçüde yüksek akademik kıdeme sahip öğretim elemanlarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Profesör ve doçent düzeyindeki katılımcıların ağırlıkta olması, araştırmada elde edilen verilerin alan uzmanlığına dayandığını göstermektedir. Bununla birlikte Dr. Öğretim Üyesi ve öğretim görevlisi unvanına sahip katılımcıların da bulunması, farklı akademik düzeylerin temsiline imkân tanımaktadır. Bu çeşitlilik, verilerin hem deneyim hem de güncel uygulamalar açısından dengeli bir perspektif sunmasına katkı sağlamaktadır.

Hizmet yılına ilişkin veriler, katılımcılar arasında geniş bir mesleki deneyim aralığı bulunduğunu göstermektedir. En düşük hizmet süresinin 2 yıl, en yüksek hizmet süresinin ise 43 yıl olması, çalışma grubunun hem mesleğe yeni başlayan hem de oldukça deneyimli öğretim elemanlarını kapsadığını ortaya koymaktadır. Bu geniş dağılım, müzik eğitimi alanındaki farklı pedagojik yaklaşımların ve deneyim temelli uygulamaların araştırmaya yansımasına olanak sağlamaktadır.

Katılımcıların yürüttüğü ders alanları incelendiğinde, piyano ve bireysel çalgı derslerinin belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, MİOY öğretiminin uygulamalı müzik eğitimi ile güçlü bir ilişki içinde yürütüldüğünü göstermektedir. Bunun yanı sıra solfej-dikte ve müziksel işitme-okuma-yazma derslerinin de yaygın olarak yer alması, alanın temel bileşenlerinin katılımcılar tarafından aktif biçimde yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Armoni, kontrpuan ve müzik teorisi gibi kuramsal derslerin özellikle kıdemli öğretim elemanlarında yoğunlaşması, MİOY öğretiminin yalnızca işitsel değil, aynı zamanda kuramsal bir temele dayandığını göstermektedir.

Türk müziği (TSM/THM) alanına ilişkin derslerin belirli katılımcılar tarafından yürütülmesi, programların çok yönlü ve kültürel açıdan zengin bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanında koro derslerinin de bazı katılımcılar tarafından yürütülmesi, işitsel eğitimin toplu müzik yapma pratiği ile desteklendiğini ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların birden fazla ders alanında görev alması, MİOY öğretim elemanlarının disiplinlerarası bir rol üstlendiğini ve performans, teori ve işitme eğitimini bütüncül bir yaklaşımla ele aldığını göstermektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen uzman görüş formu kullanılmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır: Kişisel bilgi formu (4 madde), İçerik maddeleri (10 madde, 5'li Likert tipi).

Likert derecelendirmesi:

1 = Hiç
2 = Çok Az
3 = Kısmen
4 = Büyük Ölçüde
5 = Tamamen

Bu form, geliştirilen öğretim modelinin pedagojik uygunluğu, uygulanabilirliği ve müzik eğitimi bağlamındaki işlevselliğini değerlendirmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

3.3.1. Geçerlik

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının kapsam geçerliği, alanında uzman öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda sağlanmıştır. Bu süreçte uzmanlardan, formda yer alan maddelerin: araştırma amacına uygunluğu, ifade açıklığı, alan yazınla tutarlılığı açısından değerlendirilmesi istenmiş ve alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu yaklaşım, uzman görüşüne dayalı araştırmalarda veri toplama aracının içerik açısından geçerliğini sağlamaya yönelik yaygın bir yöntem olarak kabul edilmektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan anket formunun elektronik ortamda (e-posta yoluyla) katılımcılara ulaştırılması yoluyla toplanmıştır. Katılımcılardan gönüllülük esasına dayalı olarak veri elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, betimsel istatistik teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu doğrultuda: frekans (f), yüzde (%) değerleri hesaplanmış ve bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Likert tipi maddelere verilen yanıtların dağılımı incelenerek, uzman görüşlerinin genel eğilimleri ortaya konulmuştur. Bulguların yorumlanmasında, katılımcıların belirli seçeneklerde yoğunlaşma düzeyleri dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır. Bu yaklaşım, uzman görüşlerine dayalı betimsel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan analiz yöntemlerinden biridir.

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, çalışma kapsamında hazırlanan ve 16 alan uzmanı tarafından değerlendirilen Uzman Görüş Formundan hareketle oluşturulan araştırma sorularına ilişkin bulguların analizine yer verilmiştir. Elde edilen bulgular frekans ve yüzde değerleri hesaplanarak tablolar şeklinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 2. Piyanonun Türk müziğinde çok sesli işitme eğitimi ve becerilerini geliştirmede etkisi

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	9	56.25
Büyük Ölçüde	5	31.25
Kısmen	2	12.50
Çok Az	0	0
Hiç	0	0
Toplam	16	100

Tablo 2 incelendiğinde, "Piyanonun Türk müziğinde çok sesli işitme eğitimi ve becerilerini geliştirmedeki etkisi"ne ilişkin ifadeye uzmanların büyük çoğunlukla olumlu yaklaştığı görülmektedir. Katılımcıların % 56.25'inin "Tamamen", % 31.25'inin ise "Büyük Ölçüde" seçeneğini işaretlemiş olması, toplamda yaklaşık % 87.5'lik bir kesimin piyanonun Türk müziği eğitiminde çok seslilik bağlamında güçlü bir destekleyici araç olduğunu ifade ettiğini göstermektedir. Bu oran, piyanonun yalnızca Batı müziğine özgü bir çalgı olmaktan çıkarak, Türk müziği işitme eğitiminde de etkin bir pedagojik araç olarak benimsendiğini ortaya koymaktadır.

"Kısmen" seçeneğini işaretleyen % 12.5'lik küçük bir grubun olması ise, piyanonun çok sesli işitme becerilerinin gelişimine katkısını kabul etmekle birlikte, bu katkının bazı bağlamsal sınırlılıklarla (makamsal ses sisteminin dizilim farkları, karar–güçlü ilişkilerinin aktarımı, koma seslerin temsilindeki zorluklar gibi) değişkenlik gösterebileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, "Çok Az" ve "Hiç" seçeneklerinin hiçbir uzman tarafından tercih edilmemiş olması, piyanonun Türk müziği öğretiminde çok sesli işitme gelişimini destekleme konusunda *olumsuz bir algının bulunmadığını* açıkça göstermektedir.

Bu bulgular, önerilen piyano destekli çok sesli öğretim modelinin alan uzmanlarınca pedagojik açıdan uygulanabilir, desteklenebilir ve işitme eğitimi süreçlerine katkı sunabilecek bir yaklaşım olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, piyanonun armonik dizilimleri net biçimde sunabilmesi, öğrencinin çalınan sesleri duymasını kolaylaştırması ve dikey işitme becerisinin gelişimine katkı sağlaması gibi özelliklerinin uzmanlar tarafından değerli bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, piyano destekli çok sesli uygulamaların Türk müziği solfej ve deşifre çalışmalarına entegrasyonunun, hem bilişsel hem de işitsel kazanımları artırabileceği yönünde güçlü bir uzlaşı olduğu, söylenebilir.

Tablo 3. Türk müziği solfej çalışmalarında piyano eşliğinin makamsal yapıyı anlamaya etkisi

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	3	18.75
Büyük Ölçüde	7	43.75
Kısmen	4	25.00
Çok Az	2	12.50
Hiç	0	0
Toplam	16	100

Tablo 3'de yer alan veriler, Türk müziği solfej çalışmalarında piyano eşliğinin öğrencilerin makamsal yapıyı anlama düzeyleri üzerindeki etkisine ilişkin uzman görüşlerini ortaya koymaktadır. Uzmanların değerlendirmeleri incelendiğinde, piyano eşliğinin öğrenme sürecine yüksek düzeyde katkı sağladığı genel bir eğilim olarak görülmektedir.

"Tamamen" (% 18,75) ve "Büyük Ölçüde" (% 43,75) seçeneklerini işaretleyen uzmanlar, toplamda katılımcıların % 62,5'ini oluşturmaktadır. Bu oran, piyano eşliğinin makamsal yapıların kavranmasında belirgin bir öğrenme kolaylaştırıcı araç olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Müzik eğitimi bağlamında bu sonuç, özellikle makamların seyir özelliklerinin, karakteristik aralıklarının ve karar–güçlü perdelerinin öğrenciler tarafından daha doğru ve tutarlı biçimde işitilmesini sağlayan bir destek mekanizması olarak piyano eşliğinin etkili olduğunu düşündürmektedir.

"Kısmen" seçeneğini tercih eden % 25'lik kesim, piyano eşliğinin etkisini tamamen belirleyici görmese de öğrenci başarısına olumlu yönde katkı sunduğunu ifade etmektedir. Bu durum, öğrencilerin makamsal yapıyı kavramasında çok boyutlu öğrenme süreçlerinin rol oynadığını; ancak piyano eşliğinin bu süreçte önemli bir tamamlayıcı unsur olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

"Çok Az" yanıtı veren uzman oranı % 12,5 olup, bu görüş piyano eşliğinin etkisini sınırlı bulan az sayıda katılımcının bulunduğunu göstermektedir. "Hiç" seçeneğini işaretleyen uzman olmaması ise, piyano eşliğinin makamsal öğrenmeye tamamen etkisiz olduğu yönünde hiçbir görüş bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Türk müziği deşifre çalışmalarında piyano kullanımının öğrencilerin ritmik gelişimlerine etkisi

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	1	6.25
Büyük Ölçüde	9	56.25
Kısmen	5	31.25
Çok Az	1	6.25
Hiç	0	0.00
Toplam	16	100

Tablo 4'te sunulan veriler, Türk müziği deşifre çalışmalarında piyano kullanımının öğrencilerin ritmik gelişimleri üzerindeki etkisine ilişkin uzman görüşlerini yansıtmaktadır. Bulgular, piyano kullanımının ritmik becerilerin gelişimi açısından belirgin düzeyde olumlu bir katkı sunduğunu göstermektedir.

"Tamamen" (% 6,25) ve "Büyük Ölçüde" (% 56,25) yanıtlarını veren uzmanların toplam oranı % 62,5'tir. Bu değer, piyano kullanımının deşifre sürecinde ritmik doğruluk, düzenli tempo algısı ve zamanlama farkındalığı gibi temel ritmik bileşenlerin gelişimine güçlü bir şekilde katkıda bulunduğu yönünde bir uzman görüş birliğini göstermektedir. Müzik eğitimi alanı açısından bu

bulgu, öğrencinin ritmik istikrar kazanmasında çok sesli ve düzenli vurgu sistemine sahip çalgıların (örneğin piyano) öğrenme sürecini destekleyici rolünü doğrulamaktadır.

"Kısmen" seçeneğini işaretleyen uzman oranı % 31,25 olup, bu görüşler piyano kullanımının ritmik gelişime katkısının bağlama, öğrenci yeterliği ve uygulama yoğunluğuna bağlı olarak değişebileceğine işaret etmektedir. Yine de bu grubun da katkıyı olumlu değerlendirmesi, yöntemin ritmik beceriler açısından genel olarak destekleyici olduğunu gösterir.

"Çok Az" seçeneğini işaretleyen yalnızca bir uzmanın (% 6,25) bulunması ve "Hiç" seçeneğinin hiç tercih edilmemiş olması, piyano kullanımının ritmik gelişimde tamamen etkisiz görüldüğüne dair bir uzman görüşünün bulunmadığını, göstermektedir.

Tablo 5. Türk müziği deşifre çalışmalarında piyanoyla yapılan uygulamaların öğrencilerin duyma becerilerini geliştirmeye etkisi

Ölçüt	f	%
Tamamen	5	31.25
Büyük Ölçüde	7	43.75
Kısmen	4	25.00
Çok Az	0	0.00
Hiç	0	0.00
Toplam	16	100

Tablo 5'de yer alan veriler, Türk müziği deşifre çalışmalarında piyanoyla yapılan uygulamaların öğrencilerin duyma becerilerinin gelişimine etkisine ilişkin uzman görüşlerini ortaya koymaktadır. Uzmanların değerlendirmeleri, piyano eşliğinin işitsel farkındalık ve duyma becerilerinin gelişmesinde önemli bir pedagojik araç olarak görüldüğünü göstermektedir.

"Tamamen" (% 31,25) ve "Büyük Ölçüde" (% 43,75) seçeneklerini işaretleyen uzmanların toplam oranı % 75'e ulaşmaktadır. Bu yüksek oran, piyanonun Türk müziği eğitiminde özellikle ses yüksekliklerinin ayırt edilmesi, aralık duyumu, perdelerin doğru işitilmesi ve makamsal duyarlılığın gelişmesi gibi temel işitsel beceriler üzerinde belirgin bir katkı sağladığına işaret etmektedir. Müzik eğitimi alanyazını da öğrencilerin işitsel gelişiminde referans sesin netliği, sabit frekans doğruluğu ve çalgısal tını sürekliliğinin önemini vurgulamakta; bu bağlamda piyano, öğrenme sürecini destekleyen güvenilir bir işitsel kaynak olarak öne çıkmaktadır.

"Kısmen" yanıtını veren % 25'lik uzman grubu, piyanonun duyma becerilerini geliştirmede olumlu etkileri olduğunu ancak bu etkinin öğrencinin mevcut düzeyi, çalışma süresi, bireysel işitme yetisi ve öğretim yöntemine bağlı olarak değişebileceğini belirtmektedir. Bu sonuç, duyma becerilerinin gelişiminin çok yönlü bir süreç olduğunu ve piyanonun bu süreçte önemli fakat tek başına belirleyici olmayan bir unsur olduğunu göstermektedir.

"Çok Az" ve "Hiç" seçeneklerinin hiçbir uzman tarafından işaretlenmemesi, piyanoyla yapılan uygulamaların duyma becerileri üzerinde tamamen etkisiz olduğu yönünde herhangi bir görüş bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu bulgu, piyano kullanımının Türk müziği deşifre eğitiminde işitsel gelişim açısından genel kabul gören bir yöntem olduğunu, göstermektedir.

Tablo 6. Türk müziği solfej çalışmalarında piyanoyla yapılan uygulamaların öğrencilerin nota okuma becerilerini geliştirmeye etkisi

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	4	25.00
Büyük Ölçüde	6	37.50
Kısmen	6	37.50
Çok Az	0	0.00
Hiç	0	0.00
Toplam	16	100

Tablo 6'da yer alan bulgular, Türk müziği solfej çalışmalarında piyanoyla yapılan uygulamaların öğrencilerin nota okuma becerilerini geliştirme düzeyine ilişkin uzman görüşlerini yansıtmaktadır. Elde edilen veriler, piyano eşliğinin nota okuma sürecine önemli ölçüde katkı sunduğu yönünde güçlü bir eğilim olduğunu göstermektedir.

"Tamamen" (f=4; % 25) ve "Büyük Ölçüde" (f=6; % 37,5) seçeneklerini işaretleyen uzmanlar toplamda % 62,5'lik bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu sonuç, piyano eşliğinin Türk Müziği solfej eğitiminde öğrencilerin nota okuma becerilerini geliştirmede etkili bir öğretim aracı olarak benimsendiğini göstermektedir. Müzik eğitimi alanyazını açısından bu bulgu, özellikle ritmik doğruluk, görsel–işitsel eşleştirme, notanın ses karşılığını hızlı kavrama ve anlık seslendirme becerisi gibi temel müzikal yetkinliklerin piyano eşliği ile desteklendiğini ortaya koymaktadır.

"Kısmen" seçeneğini işaretleyen uzmanların oranı % 37,5 olup, bu grup piyano kullanımının nota okuma sürecine katkısını olumlu fakat daha sınırlı bir düzeyde değerlendirmektedir. Bu durum, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkların veya öğretim süreçlerindeki çeşitliliğin öğrenme çıktıları üzerinde belirleyici bir rol oynadığını düşündürmektedir.

"Çok Az" ve "Hiç" seçeneklerinin hiçbir uzman tarafından işaretlenmemiş olması ise dikkat çekicidir. Bu bulgu, piyanoyla yapılan uygulamaların öğrencilerin nota okuma becerileri üzerinde tamamen etkisiz olduğunu düşünen herhangi bir görüşün bulunmadığını göstermektedir. Bu sonuç, piyano eşliğinin solfej ve nota okuma çalışmalarında en azından belirli ölçüde katkı sağlayan bir araç olarak kabul edildiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 7. Piyanonun Türk müziğinin mikrotonal yapısına uygunluğu ve kullanılabilirliği

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	10	62.5
Büyük Ölçüde	5	31.25
Kısmen	1	6.25
Çok Az	0	0
Hiç	0	0
Toplam	16	100

Tablo 7'de yer alan "Piyano, Türk müziğinin mikrotonal yapısına tam olarak uyum sağlamasa da tampere sisteme yakın olan pek çok makamda eşlik veya solo çalgı olarak kullanılabilecek niteliktedir" ifadesine ilişkin uzman görüşleri, piyanonun Türk müziği eğitiminde işlevsel bir çalgı olarak kabul edildiğini güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Tablo 8'deki veriler incelendiğinde, uzmanların büyük çoğunluğunun (% 62.5 "Tamamen", % 31.25 "Büyük Ölçüde")

bu görüşe katıldığı görülmektedir. Bu oranlar toplamda % 93.75 gibi oldukça yüksek bir kabul düzeyine işaret etmektedir.

Müzik eğitimi bağlamında bu bulgu, piyanonun Türk müziği solfej ve repertuvar çalışmalarında pedagojik bir araç olarak önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Her ne kadar piyano, Türk müziği'nin karakteristik mikrotonal seslerini tam olarak karşılayamasa da, özellikle tampere sisteme yakın seyre sahip makamların öğretiminde öğrencilere güçlü bir işitsel referans noktası sunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, eğitim ortamlarında piyanodan yararlanmanın hem işitme gelişimini desteklediğini hem de öğrencilerin temel ses ilişkilerini daha somut bir şekilde kavramalarına katkı sağladığını, göstermektedir.

Verilerde "Kısmen" yanıtının düşük (% 6.25), "Çok Az" ve "Hiç" yanıtlarının ise hiç olmaması, piyanonun Türk müziği öğretiminde artık tamamlayıcı bir çalgı olarak kabul gördüğünü göstermektedir. Uzmanların bu güçlü olumlu görüşleri, müzik eğitimi programlarında piyanonun daha sistematik ve bilinçli bir biçimde kullanılmasının kuramsal ve uygulamalı temellerini desteklemektedir.

Bu sonuçlar, özellikle makamsal algının geliştirilmesi, eşlikli solfej uygulamaları, dizi–seyir öğretimi ve çok sesli işitme becerilerinin desteklenmesi gibi alanlarda piyanonun eğitimsel işlevinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Dolayısıyla piyano, mikrotonal uyumsuzluk sınırlılıklarına rağmen, Türk müziği'nin modern eğitim süreçlerinde etkili bir pedagojik araç olarak konumlanmaktadır.

Tablo 8. Türk Müziği solfej çalışmalarında piyano kullanımının öğrencilerin Batı müziği ile Türk müziği arasındaki farkları kavramasına etkisi

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	2	12.5
Büyük Ölçüde	7	43.75
Kısmen	6	37.5
Çok Az	1	6.25
Hiç	0	0
Toplam	16	100

Tablo 8'deki "Türk müziği solfej çalışmalarında piyano kullanımı, öğrencilerin Batı müziği ile Türk müziği arasındaki farkları daha iyi kavramasına yardımcı olur" ifadesine yönelik uzman görüşleri incelendiğinde, piyanonun karşılaştırmalı müzik algısının gelişiminde anlamlı bir araç olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Tablo verileri, uzmanların % 43.75'inin "Büyük Ölçüde", % 12.5'inin ise "Tamamen" düzeyinde bu görüşü desteklediğini göstermekte; bu oranlar toplamda % 56.25 gibi yarıdan fazla bir kabul düzeyine karşılık gelmektedir. Buna ek olarak % 37.5 oranındaki "Kısmen" yanıtı, piyanonun bu süreçte tamamen yetersiz olmadığı, ancak bazı pedagojik sınırlılıkların da var olabileceği yönünde daha dengeli bir algıyı işaret etmektedir.

Tablodaki dağılım, piyanonun Türk müziği'nin mikrotonal özelliklerini tam olarak verememesine rağmen, öğrencilerin iki müzik kültürü arasındaki temel yapısal farkları kavrama**,** işitsel karşılaştırma yapma ve benzerlik-farklılık analizi geliştirme süreçlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, özellikle müzik öğretmeni yetiştirme programlarında piyanonun "karşılaştırmalı algıyı" güçlendiren bir çalgı olarak kullanılmasının önemini vurgulamaktadır.

Öte yandan % 6.25'lik "Çok Az" yanıtı, bazı uzmanların bu işlevin sınırlılığına dikkat çektiğini göstermektedir. Bu sınırlılıklar; mikrotonların tam verilememesi, Batı müziği temelli bir çalgının makam öğretiminde zaman zaman hegemonik bir tonalite algısı oluşturabilmesi ve öğrencilerin Türk müziği'ne özgü ses esnemelerini yalnızca piyanoyla öğrenmelerinin yetersiz kalabilmesi gibi pedagojik gerekçelere dayanabilir.

Bununla birlikte toplamda hiçbir uzmanın "Hiç" seçeneğini işaretlememiş olması, piyanonun Türk müziği–Batı müziği karşılaştırmalı öğretiminde tamamen işlevsiz olmadığı**,** aksine belirli bir eğitimsel değere sahip olduğu konusunda genel bir uzlaşı bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgu, piyanonun müzik eğitimi programlarında yalnızca performans odaklı değil, aynı zamanda kuramsal kavrayışı destekleyen bilişsel bir araç olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Tablo 9. Türk müziği solfej çalışmalarında piyano kullanımında öğretim elemanının yetkinliği

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	12	75
Büyük Ölçüde	4	25
Kısmen	0	0
Çok Az	0	0
Hiç	0	0
Toplam	16	100

Tablo 9'da yer alan "Türk müziği solfej çalışmalarında piyano kullanımında öğretim elemanının yetkinliği önemli bir faktördür" önermesine ilişkin uzman görüşleri, piyanonun Türk müziği eğitiminde etkili bir biçimde kullanılabilmesi için pedagojik ve çalgısal yeterliklerin kritik rol oynadığını göstermektedir. Tablo verilerine göre uzmanların % 75'i "Tamamen", % 25'i ise "Büyük Ölçüde" seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılım, öğretim elemanının yetkinliğinin oybirliği niteliğinde bir önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

Bu tür bir görüş birliği, şüphesiz ki piyanonun Türk müziği bağlamında kullanımının yalnızca çalgısal beceriye değil; aynı zamanda makamsal yapı bilgisi, dizilerin seyrine hâkimiyet, mikrotonal farklılıkları piyanoda pedagojik olarak temsil edebilme becerisi ve uygun öğretim stratejileri geliştirme kapasitesi gibi çok boyutlu yeterliklere bağlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla öğretim elemanının yetkinliği sadece teknik piyano becerisi ile sınırlı olmayıp, Türk müziği'nin teorik, kültürel ve işitsel özelliklerini piyano aracılığıyla aktarabilme yeterliği olarak da değerlendirilmelidir.

Müzik eğitimi alan yazınında da öğretim elemanının yetkinliğinin öğrenci öğrenme çıktıları üzerinde belirleyici bir etken olduğu sıkça vurgulanmaktadır. Özellikle farklı müzik sistemlerini bir arada kullanan öğretim süreçlerinde, öğretim elemanının iki sistemi pedagojik olarak bütünleştirebilme becerisi daha da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda tablo verileri, piyanonun Türk müziği solfej çalışmalarında etkili bir araç olabilmesi için alan uzmanlığı ile çalgısal yetkinliğin eş zamanlı olarak gerekliliğini doğrulamaktadır.

Tablo 9'da hiçbir uzmanın "Kısmen", "Çok Az" ya da "Hiç" seçeneğini işaretlememiş olması, bu konuda kesin bir görüş birliğinin bulunduğunu göstermektedir. Bu da öğretim elemanı yetkinliğinin, piyanonun Türk müziği eğitiminde kullanılmasında bir "tamamlayıcı unsur" değil, aksine "temel koşul" olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular doğrultusunda öğretim elemanının yetkinliğinin, Türk müziği solfejinde piyano kullanımını destekleyen üç temel boyutunun öne çıktığı söylenebilir:

1. **Pedagojik Yetkinlik:** Öğrencilerin makamsal yapıyı kavrayabilmesi için uygun öğretim yöntemlerini seçme ve uygulama becerisi.
2. **Müzik Kuramı Yetkinliği:** Türk müziği'nin mikrotonal ve makamsal yapısını piyano gibi tampere bir çalgı üzerinden pedagojik olarak temsil edebilme kapasitesi.
3. **Çalgısal Teknik Yetkinlik:** Öğretim sürecinde piyanoyu etkin bir araç olarak kullanabilecek performans ve eşlik becerisi.

Bu üç bileşenin birlikteliği, piyanonun Türk müziği solfej çalışmalarında işlevsel kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla Tablo 9, Türk müziği eğitiminde piyano

kullanımının niteliğinin, büyük ölçüde öğretim elemanının uzmanlık düzeyine ve pedagojik donanımına bağlı olduğunu bilimsel olarak desteklemektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin piyanoyla yapılan Türk müziği solfej çalışmalarına yönelik tutumları

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	3	18.75
Büyük Ölçüde	4	25
Kısmen	9	56.25
Çok Az	0	0
Hiç	0	0
Toplam	16	100

Tablo 10'a göre; "Öğrencilerin piyanoyla yapılan Türk müziği solfej çalışmaları karşısındaki tutumları olumludur" önermesine ilişkin uzman görüşleri, piyanonun Türk müziği solfej süreçlerindeki pedagojik etkisine dair önemli bir bulgusal çerçeve sunmaktadır. Tablo verileri incelendiğinde, uzmanların % 18.75'inin "Tamamen", % 25'inin "Büyük Ölçüde" ve % 56.25'inin "Kısmen" düzeyinde katılım gösterdiği görülmektedir. Bu dağılım, öğrencilerin piyanoyla yapılan solfej çalışmalarına yönelik tutumlarının genel anlamda olumlu olmakla birlikte, olumlu tutumun yoğunluğu açısından çeşitlendiğini göstermektedir. Özellikle "Kısmen" kategorisinin yüksekliği (% 56.25), öğrencilerin bu yaklaşıma tamamen yabancı olmadığını; ancak tutumun güçlenmesinin belirli koşullara bağlı olabileceğini düşündürmektedir.

Müzik eğitimi alanında tutum, öğrenme sürecinin duyuşsal boyutunu yansıtan ve öğrenme motivasyonunu, kalıcılığı ve başarıyı doğrudan etkileyen temel bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin piyanoyla yapılan solfej çalışmalarına karşı olumlu tutum geliştirmeleri, hem işitsel algının gelişmesi hem de solfej performanslarının desteklenmesi açısından önemli bir pedagojik kazanım olarak yorumlanabilir. Uzmanların bu konuda yüksek düzeyde görüş birliği sergilemesi, piyanonun Türk müziği solfej öğretiminde yalnızca bir eşlik çalgısı değil, aynı zamanda öğrencilerin öğrenme sürecine yönelik tutumlarını biçimlendiren bir motivasyon aracı olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin olumlu tutumu, özellikle piyanonun sunduğu doğru, sabit ve temiz ses üretimi**,** çok seslilik algısının desteklenmesi**,** ritmik ve melodik doğruluğun anında geri bildirimle izlenebilmesi gibi eğitimsel avantajlarla ilişkili olabilir. Piyanonun görsel-işitsel yapısı, öğrencilerin makam dizilerini daha sistematik bir şekilde algılamalarına yardımcı olarak öğrenmeye yönelik özgüveni artırabilir. Bu durum, "çok sesli işitme", "makamsal doğruluk", "dizi farkındalığı" ve "entonasyon kontrolü" gibi müzik eğitiminin temel bileşenleriyle doğrudan ilişkilidir.

Bununla birlikte uzmanların % 56.25 oranında "Kısmen" seçeneğini işaretlemiş olması, tutumun niteliğinin tamamen çalgıya değil; öğretim yöntemine, öğretim elemanının yetkinliğine, öğrencinin piyanoya aşinalık düzeyine ve kullanılan repertuvarın uygunluğuna bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Özellikle makam müziğinin mikrotonal özelliklerinin piyanoda tam temsil edilememesi, bazı öğrencilerin solfej sürecinde temkinli yaklaşmasına yol açabilir. Bu da öğretimci tarafından pedagojik uyarlama, açıklayıcı yönlendirme ve destekleyici uygulamalar gerektirebilir.

Olumsuz tutumların bulunmaması (Çok Az = 0; Hiç = 0), piyanonun Türk müziği solfej çalışmalarında öğrenci motivasyonunu olumsuz etkilemediğini; aksine genel olarak kabul gören, öğrenmeye katkı sağlayan bir araç olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, piyanonun Türk müziği eğitiminde kullanımının pedagojik olarak uygun ve işlevsel olduğuna yönelik önemli bir göstergedir.

Tablo 11. Piyano destekli Türk müziği işitme eğitiminin çok sesli duyuma etkisi

Ölçüt	**f**	**%**
Tamamen	3	18.75
Büyük Ölçüde	9	56.25
Kısmen	4	25.00
Çok Az	0	0.00
Hiç	0	0.00
Toplam	16	100

Tablo 11'de "Piyano destekli Türk müziği işitme eğitiminin, öğrencilerin çok sesli duyum konusunda özgüven kazanmalarına etkisi"ne ilişkin uzman görüşleri incelendiğinde, verilerin büyük ölçüde olumlu yönde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların % 56.25'inin (f=9**)** "Büyük Ölçüde", % 18.75'inin (f=3) ise "Tamamen" seçeneğini işaretlemesi, toplamda % 75'in üzerinde bir uzman grubunun piyano kullanımının öğrencilerin çok sesli duyum geliştirme süreçlerine belirgin biçimde katkı sağladığını düşündüğünü, göstermektedir. Bu bulgu, Türk Müziği eğitiminde piyanonun eşlik ve referans çalgı olarak kullanılmasının pedagojik etkisini destekleyen önemli bir veri niteliğindedir.

Diğer taraftan "Kısmen" seçeneğini işaretleyen % 25'lik (f=4) bir grup da mevcuttur. Bu oran, piyanonun Türk müziği'nin mikrotonal yapısına tam uyum sağlayamaması, perdeler arası nüansların doğal ses sistemi içinde tam karşılık bulmaması veya öğretim elemanının pedagojik yaklaşımına bağlı değişkenler gibi çeşitli faktörlerin etkisini düşündürmektedir. Ancak bununla birlikte "Çok Az" ve "Hiç" seçeneklerinin hiçbir uzman tarafından işaretlenmemiş olması, piyanonun çok sesli duyum kazandırma bağlamında olumsuz bir etki yaratmadığı konusunda fikir birliği olduğunu ortaya koymaktadır.

5. Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuç

Bu araştırmada, Türk müziğinde solfej ve deşifre çalışmalarına yönelik geliştirilen piyano destekli çok sesli öğretim modelinin uygulanabilirliği, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen bulgular, piyanonun Türk müziği eğitiminde yalnızca eşlik amaçlı bir çalgı olmanın ötesinde; işitsel, bilişsel ve pedagojik süreçleri destekleyen çok yönlü bir öğretim aracı olarak değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Uzman görüşleri, piyano destekli uygulamaların öğrencilerin çok sesli işitme becerilerini geliştirdiği, makamsal yapıyı daha iyi kavramalarını sağladığı, ritmik doğruluk ve tempo bilincini desteklediği, ayrıca duyma ve nota okuma becerilerine olumlu katkı sunduğu yönünde yoğunlaşmıştır.

Bununla birlikte, piyanonun Türk müziğinin mikrotonal yapısını tam olarak karşılayamaması önemli bir sınırlılık olarak öne çıkmakta; ancak bu durum, çalgının pedagojik değerini ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, tampere sisteme yakın makamların öğretiminde piyanonun etkili bir referans aracı olarak kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda piyano, Türk müziği eğitiminde doğrudan temsil edici bir araçtan ziyade, destekleyici ve tamamlayıcı bir öğretim unsuru olarak konumlandırılmalıdır.

Araştırma bulguları ayrıca, modelin etkililiğinin büyük ölçüde öğretim elemanının yetkinliğine bağlı olduğunu göstermiştir. Piyano kullanımının verimli olabilmesi; öğretim elemanının hem çalgısal beceriye hem de makam, usûl ve mikrotonalite bilgisine sahip olmasını gerektirmektedir. Bunun yanında öğrencilerin piyanoyla yapılan solfej çalışmalarına yönelik genel olarak olumlu tutum sergilemeleri, modelin duyuşsal boyutta da desteklendiğini ortaya koymuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde, piyano destekli çok sesli öğretim modelinin Türk müziği solfej ve deşifre eğitiminde uygulanabilir, etkili ve pedagojik açıdan değerli bir yaklaşım sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Türk müziği solfej ve deşifre derslerinde piyano destekli çok sesli uygulamalara sistematik biçimde yer verilebilir.

Müziksel İşitme Okuma ve Yazma ders içeriklerinin, makam ve usûl yapısına uygun piyano eşlikli materyallerle zenginleştirilmesi sağlanabilir.

Farklı makamlar için pedagojik amaçlı piyano eşlik modelleri geliştirilebilir ve öğretim süreçlerine entegre edilebilir.

Öğretim elemanlarının piyano eşliğini Türk müziği bağlamında etkin kullanabilmelerine yönelik hizmet içi eğitimler, atölye çalışmaları ve uygulamalı seminerler düzenlenebilir.

Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak, piyano destekli çalışmaların kademeli ve düzeye uygun biçimde planlanması sağlanabilir.

Piyano kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisini inceleyen deneysel ve uzunlamasına araştırmalar yapılabilir.

Farklı üniversitelerde ve daha geniş örneklemlerle yürütülecek çalışmalar aracılığıyla modelin genellenebilirliği test edilebilir.

Sadece Türk müziği ve Solfej Teorisi alanında dersler vermiş hocalarla ve Lisans, Yüksek Lisans, Doktorasını Türk Müziği Ana Bilim dalında tamamlamış hocalarla çalışmanın tekrarlanması farklı sonuçlar ortaya koyabilir.

Türk müziği eğitiminde çok sesli yaklaşımların geliştirilmesine yönelik disiplinlerarası araştırmalar teşvik edilebilir.

Kaynakça

Akarsu, S. (2018). *Türk musikisi solfej eğitimi I: Basit makamlar*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Arel, H. S. (1991). *Türk musikisi nazariyatı dersleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Erçakır, M. (2007). *Müzik öğretmeni yetiştirme programlarında müziksel işitme okuma yazma eğitiminin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.

Gönül, M. (2023). *Türk müziği solfej makam usûl dikte alıştırmaları*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.

Gürpınar, E. (2014). Müzik öğretmeni adaylarının müziksel işitme-okuma-yazma dersine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *15*(3), 1–15.

Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.

Kendüzler, M. (2025). Müzik eğitiminde solfej öğretiminin önemi ve işlevleri. *Yeni Müzik Dergisi*, *19*(2), 494–528.

Kodály, Z. (1996). *Çocuk koroları ve müzik eğitimi üzerine yazılar*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Özçelik, S. (2010). *Müzikal dikte ve solfej*. İzmir: Lamineks Matbaacılık.

Özkan, İ. H. (2013). *Türk musikisi nazariyatı ve usûlleri* (Genişletilmiş bs.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Say, A. (2005). *Müzik ansiklopedisi* (3. bs.). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Snodgrass, J. (2020). *Pedagogy of aural skills*. Oxford University Press.

Sun, M. (2006). *Müzik eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Tunç, T. ve Albuz, A. (2017). Türk Müziği kaynaklı kontrpuantal piyano eserlerinin seslendirilmesine yönellik oluşturulan modelin öğrenci başarısına etkisi (Nikriz Makamı örneği). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 21*(1),177-198.

Tunçer, D. (2023). *İki sesli solfej çalışmaları*. Akademisyen Yayınevi.

Tura, Y. (2006). *Türk musikisinin meseleleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Wang, L. (2022). *The skill training of reading music in the teaching of solfeggio and ear training*. PMC.

Yöre, S. (2011). Müzik öğretmeni yetiştirmede müziksel işitme-okuma-yazma eğitiminin önemi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(21), 1–12.

Yürek, E. (2025). Makamsal solfej eğitimine dayalı piyano eşlikleme model çalışmalarına yönelik uzman görüşleri. *Yegâh Müzikoloji Dergisi*, *8*(1), 571-590. https://doi.org/10.51576/ymd.1623671.